

Кислюк Л.В.,
кандидат наук із соціальних комунікацій,
в.о. завідувача кафедри економіки підприємства,
маркетингу та економічної теорії,
Луганський національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ АГРОТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Кислюк Л.В. Перспективні напрями розвитку електронної агроторгівлі в Україні. Визначено перспективні напрями розвитку електронної агроторгівлі в Україні. Проведено аналіз форм електронної торгівлі продукцією сільського господарства в Україні: торгових майданчиків, сайтів, маркетплейсів. Розглянуто найбільші торговельні платформи АПК України (AGROXY та ін.). Визначено, що на різних майданчиках стабільно займають провідні місця напої та бакалія як товари з найбільшим попитом серед найширшої споживачької аудиторії. Показано, що один із провідних е-трендів 2018 р. – різке збільшення мобільних трансакцій – спричинив прискорений розвиток певної кількості спеціалізованих та мобільних додатків, зокрема Agroportex.Bio, Black Sea Grain & Oil та ін. і для сфери української електронної агроторгівлі.

Ключові слова: електронна торгівля, агроторгівля, торговельні платформи, Інтернет-магазин, онлайн-бізнес.

Кислюк Л.В. Перспективные направления развития электронной агроторговли в Украине. Определены перспективные направления развития электронной агроторговли в Украине. Проведен анализ форм электронной торговли продукцией сельского хозяйства в Украине: торговых площадок, сайтов, маркетплейсов. Рассмотрены крупнейшие торговые платформы АПК Украины (AGROXY и др.). Определено, что на разных площадках стабильно занимают ведущие места напитки и бакалея как товары с наибольшим спросом среди широкой потребительской аудитории. Показано, что один из ведущих е-трендов 2018 г. – резкое увеличение мобильных трансакций – вызвал ускоренное развитие определенного количества специализированных приложений и для сферы украинской электронной агроторговли (Agroportex.Bio, Black Sea Grain & Oil и др.).

Ключевые слова: электронная торговля, агроторговля, торговые платформы, Интернет-магазин, онлайн-бизнес.

Kislyuk L.V. Perspective directions of development of electronic agrotrade in Ukraine. At the present day, e-trade is becoming increasingly important. Its development is so fast that most of the world's largest companies, along with the traditional offline business, are beginning to use e-trade. Ukraine, as a full member of the international community, needs to respond to the new challenges for more efficient operation in the global environment. Ukraine may use the long-term experience of highly developed countries in the field of e-business. That is why it is very important to evaluate the essence, key features and specificity of trends in the further development of e-trade in the world and in Ukraine. The paper defines the perspective directions of development of electronic agrotrade in Ukraine. Today the agricultural raw materials, machinery, ready-made food and drinks are collectively the smallest commodity group in the online trade despite the high proportion of agriculture in the country's economy and the leading share of agrarian products in the value of Ukrainian exports. The analysis of forms of electronic trade in agricultural products in Ukraine was conducted: trade plasters, sites, marketplaces. The largest trading platforms of the Ukrainian agroindustrial complex and its services (AGROXY, Tradomatic, AGROBIZ etc.) are considered. It has been determined that the beverage and the drinks are stably occupied the leading places on different platforms as goods with the greatest demand among the widest consumer audience. It has been shown that one of the leading e-trends of 2018 – a sharp increase in mobile transactions – has led to the accelerated development of a number of specialized mobile applications for the Ukrainian electronic agrotrade sector (Agroportex.Bio, Black Sea Grain & Oil, m-Agri, PROD etc.). It has been marked the role of e-agrotrade as one of the drivers of e-commerce development in Ukraine.

Key words: e-commerce, agrotrade, trading platforms, online store, online business.

Постановка проблеми. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. у цілому визначає диджиталізацію дієвим механізмом економічного зростання. Масштаби і темп цифрових трансформацій визначатимуть як якість і швидкість зростання агробізнесу у цілому, так і динаміку торгівлі

сільськогосподарською продукцією зокрема. Адже вже сьогодні електронна комерція має в арсеналі широкий спектр smart-сервісів, що дає змогу укладати договори за прискореним сценарієм. Торгівля стає динамічною, швидкою і надійною, у тому числі через використання принципів блокчейну [1]. Зі стрімким зростанням елек-

тронної комерції та глобалізацією економіки разом із сегментами B2C та B2B слід очікувати на розвиток сегменту M2C (Manufacturer to Consumer), коли виготовлення товару з його доставкою кінцевому споживачеві можна замовити у будь-якій точці світу.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню ринку електронної торгівлі України присвячено роботи таких учених, як: Л.К. Гліненко, Ю.А. Дайновський [2], К.В. Петренко, А.Є. Давидович [3], Т.В. Марусей [4] та ін. К.В. Петренко та А.Є. Давидович досліджено сутність та динаміку розвитку агропродовольчого сектору економіки України, проаналізовано сучасний стан розвитку ринку аграрної продукції України та його можливостей у сучасному світовому економічному просторі, а саме досліджено основні тенденції щодо впливу східного партнерства за останні роки [3]. Т.В. Марусей розглянуто види її особливості Інтернет-майданчиків для здійснення електронної торгівлі та відображено найпоширеніші спеціалізовані агроторговельні сайти [4]. Л.К. Гліненко та Ю.А. Дайновський виявили найбільш ефективні для українського ринку бізнес-моделі та дослідили чинники, що визначають подальші перспективи розвитку електронної торгівлі України, і напрями вдосконалення діяльності українських електронних торговців в умовах посилення конкуренції із закордонними компаніями [2].

Формування завдання дослідження. Сектор агроторгівлі дотепер залишається найменш дослідженою частиною української електронної торгівлі. Це стосується як її кількісних характеристик, так і аналізу наявних недоліків і можливих перспектив. Цю статтю присвячено визначенню перспективних напрямів розвитку електронної агроторгівлі в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За даними Kantar TNS CMeter, Інтернет-магазини підсилюють свої позиції у рейтингу популярних сайтів, обіймаючи 9-е з 25 місць у топі найвідвідуваніших українських сайтів [5].

Сьогодні найбільшими торговельними онлайн-платформами світу є Amazon і Alibaba. Через Amazon здійснюються поставки до понад 100 країн, покупці і продавці Alibaba знаходяться у понад 200 країнах світу. Частка Amazon становить близько 3% від загального обсягу роздрібною торгівлі США, Alibaba – близько 11% від обсягу роздрібною торгівлі Китаю.

Драйвером у сучасній торгівлі сільськогосподарською продукцією стають трейдингові платформи, а digital-тренд дедалі потужніше охоплює відносини «виробник – споживач» завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, вартість та якість продукції, послуг або діяльності.

В Україні у сегментах B2C і B2B представлений міжнародний центр Інтернет-торгівлі AllBiz, що функціонує 26 мовами й об'єднує товарні ринки 90 країн світу та містить інформацію про більш ніж 20 млн товарів і послуг від 1,3 млн компаній з усього світу. Сервіс надає можливість пошуку необхідних товарів і послуг у міжнародному, національному і регіональному каталогах [1].

Сьогодні каталог аграрного сектору України нараховує 951 веб-сайт. Найпопулярніші платформи – AGROXY і Tradomatic [1].

Проект AGROXY був запущений наприкінці 2015 р. як локальний майданчик українських агрооб'єктів.

Нині платформа має низку безкоштовних сервісів, що будуть корисні аграріям навіть якщо вони нічого не продають, серед яких: інтерактивна карта елеваторів України, онлайн-калькулятор вартості зберігання на елеваторі та вартості перевезень автомобільним та залізничним транспортом, сервіс з оренди техніки для аграріїв «свій для своїх» [1].

Сьогодні онлайн-торги на AGROXY дають змогу учасникам агоринку:

- вести бізнес із перевіреними компаніями. Система забезпечує автоматичну й незалежну перевірку українських і зарубіжних контрагентів, можливості покупця платити за товар, використовувати корисні та дешеві фінансові інструменти партнерів-банків і страхових компаній;

- мати документально підтверджені характеристики товару, що купується. Система проводить автоматичну перевірку документів на продавану агропродукцію у вигляді складських квитанцій, складських документів;

- швидко фіксувати ціну угоди в онлайн-торгах (юридично значимий продаж/купівля через онлайн-редукцію);

- мати пакет документів для укладення прямої угоди купівлі-продажу, сформованих автоматично за результатами онлайн-редукції: миттєво й без комісії отримати в електронному вигляді протокол редукції, рахунок-фактуру, договір купівлі-продажу (поставки), договір зберігання (з елеватором) [6].

Онлайн-платформа Tradomatic була запущена в Україні в 2017 р. для торгівлі агропродукцією. Tradomatic – це платформа, яка оцифровує фізичний процес торгівлі агропродукцією. Об'єднує основних виробників і покупців, локальних і глобальних трейдерів, агрохолдинги і великі господарства в єдину концепцію онлайн-торгівлі агропродукцією.

Tradomatic являє собою інструмент, що дає змогу укласти угоду онлайн та отримати її моментальне підтвердження, здійснити аналіз ринку, продавати і купувати соняшникову олію, пшеницю, кукурудзу, сою та ріпак як на біржі – в одне натиснення та за кращою ціною, фактично це маркетплейс для швидкої й безпечної торгівлі на фізичному ринку [7].

Площадка для агробізнесу AGROBIZ спеціалізується тільки на аграрному секторі, має 1 380 рубрик, в яких розміщено понад 300 тис. товарів та послуг. Нині на площадці розміщують оголошення 800 продавців.

У табл. 1. відображено асортимент сільгосппродукції та продуктів харчування на площадці для агробізнесу AGROBIZ.

Інтернет-супермаркет Rozetka.ua – найпопулярніший Інтернет-магазин в Україні, в якому пропонується 1,2 млн. доступних до покупки товарів: електроніки, побутової техніки і різних споживчих товарів – від одягу до алкогольних напоїв. Сайт у середньому відвідує понад 2 млн. унікальних відвідувачів на день. Сьогодні Інтернет-супермаркет Rozetka.ua містить такі основні рубрики продовольчих товарів (табл. 2).

Одним із найбільших онлайн-бізнесів у нашій країні є OLX, база якого налічує понад 10 млн. оголошень. Даний сервіс входить у десятку найбільш відвідуваних торгових платформ світу.

OLX.ua зараз знаходиться в ТОП-6 найбільш відвідуваних сайтів UA.net. Попереду тільки сервіси Google,

Таблиця 1

**Асортимент сільгосппродукції та продуктів харчування на площадці
для агробізнесу AGROBIZ <https://agrobiz.net/selkhozproduksiya>**

Рубрика	Асортимент	Кількість оголошень
Сільгосппродукція в Україні		
Зернові культури	Кукурудза, пшениця, ячмінь, солод, овес, жито, просо	225
Олійні культури	Насіння соняшника, рапс, гірчиця	138
Бобові культури	Соя, горох, чечевиця, квасоля, нут	44
Круп'яні культури	Гречка, рис, сорго, басматі, кіноа	12
Продукти харчування		
Бакалія	Харчові добавки, борошно, крупи, спеції, морепродукти, горіхи, цукор, макаронні вироби та ін.	1248
Безалкогольні і алкогольні напої	Соки, мінеральна вода і т. д. від вітчизняних виробників	412
Лікарняні трави і екстракти	Лікувальні трави, рослинні екстракти, рослинні препарати	370
Овочі	Тут можна знайти свіжі овочі як вітчизняних виробників, так і імпортовану продукцію	361
Ягоди і фрукти	Тут ви зможете купити оптом і в роздріб свіжі фрукти й ягоди.	318
М'ясо та м'ясна продукція	Рубрика містить товарні позиції по м'ясу різних тварин, а також субпродукти	247
Мед	Продукти бджільництва, змішаний мед, квітковий мед, медовуха	172
Олія	Олія соняшникова, рослинна олія	156
Молочна продукція	Молоко, сир, сметана, кефір, сир і т. д.	126
Кондитерка	Кондитерські інгредієнти, харчові ароматизатори, сиропи, харчові барвники, кондитерський декор	67
Гриби, міцелій грибів	Рубрика переважно представлена вітчизняними постачальниками грибів	48
Органічні продукти в Україні		
Натуральна бакалія	Органічний чай, крупи, пластівці, консервація, рослинне масло, борошно, макарони, снеки, приправи і прянощі, цукор і т. д.	713
Органічні солодоші	Органічне печиво, батончики, органічні сиропи, шоколад, конфітур (органічне морозиво)	123
Органічні овочі в Україні	Органічна зелень, гриби, капуста, помідори, картопля, цибуля, гарбуз, морква, часник, огірки, буряк, кабачки, редька, диня, батат, перець, редиска	93
Органічні ягоди в Україні	Органічні сушені ягоди, горіхи, малина, полуниця, смородина, лохина, кавун, чорниця, жимолость	43
Органічна молочна продукція і яйця	Органічні яйця, молоко, сир, вершкове масло, сметана, сир, йогурти, кефір	59
Органічні фрукти	Органічні яблука	7
Органічне м'ясо	Органічна свинина, ковбаса, баранина, курятина, м'ясо риби, гуси, качки, телятина, кролятина	61
Органічні соки	Березовий сік, яблучний сік, виноградний сік, томатний сік прямого віджиму	18

Таблиця 2

**Асортимент продуктів харчування
в Інтернет-супермаркеті Rozetka.ua
<https://rozetka.com.ua/bakaleia/c4627659/>**

Рубрика	Кількість
Напої	7 808
Бакалія	6153
Кондитерські вироби	4 610
Соуси і рослинне масло	2 147
Снеки	757
М'ясні продукти	525
Молочні продукти і яйця	369
Хлібобулочні вироби	169
Сири	96

Таблиця 3

**Рубрики OLX.ua в Україні
<https://www.olx.ua/list/>**

Рубрика	Кількість оголошень
Дитячий світ	3097881
Нерухомість	394384
Транспорт	214165
Запчастини для транспорту	882318
Робота	38651
Тварини	268604
Будинок і сад	993622
Підрубрика Продукти харчування/напої	50155
Електроніка	1415312
Бізнес і послуги	609494
Мода і стиль	2853436

Facebook і «ВКонтакте». А за обсягом доходів входить у п'ятірку серед класифайдів холдингу в усьому світі.

Зараз найбільший сегмент на OLX.ua – це дитячий світ. Але є також величезний потенціал в інших категоріях, таких як електроніка, мода і стиль, хобі, відпочинок і спорт. У табл. 3 відображено зміст рубрики olx.ua за кількістю оголошень на 1.02.2019.

Одним із провідних е-трендів 2018 р. в Україні стало різке збільшення проведення подібних операцій через мобільні пристрої та додатки. Існує певна кількість спеціалізованих продуктів і для сфери української електронної агроторгівлі.

Маркетплейс із мобільним додатком Agroportex. Біо призначений для пошуку органічної продукції на онлайн-платформі, завдяки якому виробники та покупці органічної продукції з усього світу можуть здійснювати прямі угоди без посередників.

Маркетплейс Agroportex. Біо полегшує пошук контактів з європейськими покупцями та вже пройшов тестування на реальних покупцях.

Скористатися додатком Agroportex. Біо зможуть тільки кінцеві виробники із сертифікованою продукцією. Система миттєво сповіщає виробників про запити на продукцію, що зазначена у сертифікаті. Розробники вже працюють над другою версією, що автоматично перекладатиме пропозиції та запити різними мовами.

Сьогодні в додатку Agroportex. Біо зареєстровано понад 400 операторів, серед яких понад 1 тис. найменувань товарів, понад 2 тис. потенційних пропозицій первинного ринку із цінами від виробників.

Завантажити додаток можуть усі охочі, але продавати, купувати та мати доступ до ринку цін та пропозицій будуть тільки сертифіковані виробники та покупці, що пройдуть верифікацію. Організатори запевняють, що перші три місяці користування сервісом буде безкоштовним [8].

Для забезпечення оперативної інформації з аграрних ринків Причорномор'я створено мобільний додаток Black Sea Grain & Oil, який має зручний і простий у використанні інтерфейс та розміщує понад 100 цін на різні зернові та олійні культури зі щоденними оновленнями, дані з експорту та виробництва, останні новини та коментарі – у мобільному додатку Black Sea Grain & Oil від консалтингового агентства «УкрАгроКонсалт» [9].

Бізнес-додаток m-Agri призначений для малих фермерських господарств. Розробниками його стали найбільший мобільний оператор України «Київстар» за підтримки Мінагрополітики. Цей додаток має забезпечити аграріям легкий доступ до передових практик, бази знань, галузевих цінових пропозицій, новин, ресурсів професійної підготовки та онлайн-консультацій, а також вивести фермерів на нові ринки для продажу своєї продукції та надати їм можливості для зростання власного бізнесу.

Сьогодні m-Agri налічує сім основних розділів: «Новини», «Ринкові ціни», «Погода», «Фінанси», «База знань», «Smart-помічник», «Повідомлення». Утім, функціонал платформи розвивається і в подальшому буде доповнений затребуваними фінансовими сервісами, майданчиком для торгівлі тощо.

M-Agri розроблений для ОС Android. Оцінити його переваги зможуть абоненти всіх мобільних операторів України, проте для власних абонентів «Київстар» передбачив користування додатком без додаткової тарифікації незалежно від умов тарифного плану [10].

PROD – новий безкоштовний мобільний додаток для фермерів, розроблений за підтримки проекту USAID «Підтримка аграрного і сільського розвитку». Це зручний додаток для роботи з базою цін на овочі та фрукти по всій Україні, який містить лише актуальні ціни на плодоовочеву продукцію, що є значною перевагою, оскільки при цьому не потрібно відвідувати безліч нецільових майданчиків, а все ретельно зібране в одному місці.

Основними функціями PROD є розміщення власних оголошень про купівлю/продаж овочів та фруктів, пошук за вже існуючими оголошеннями. Тут можна отримати детальну інформацію щодо вартості та особливостей продукту, отримання інформації відносно кращої ціни на той чи інший вид плодоовочевої продукції, швидкий зв'язок з автором оголошення напряму для здійснення угоди.

OrganicHelper – додаток, створений як інформаційна платформа для агрономів, фермерів, виробників у галузі органічного землеробства. У ньому є каталог органічних добрив і ЗЗР, а ще можна отримати консультаційні послуги від фахівців. Додаток безкоштовний і доступний для завантаження на Android та IOS. Він виконує такі функції: каталог наявних товарів та послуг у сфері органічного землеробства, майданчик для надання консультаційних послуг від фахівців, майданчик для презентації товарів та послуг від компанії-виробника або галузевого фахівця. Розробники створили додаток як місце пошуку партнерів та комунікації всіх учасників галузі. У ньому можна проводити навчальні курси онлайн з використання технологій або професійні форуми.

У каталозі додатку представлені такі типи товарів для органічного землеробства: зареєстровані органічні добрива, зареєстровані біопрепарати для захисту рослин, насіння та інші галузеві товари та послуги.

За допомогою OrganicHelper можна вибрати біозасіб для конкретної культури та знайти детальну інструкцію з його використання, а також скласти сівозміни та вибрати систему вирощування [11].

Крім того, вже функціонує низка логістичних і тендерних платформ та додатків на зразок Logitex, Aliro Trade, APS Smart, Lardi-Trans, LogistPro та ін.

Однак разом із цим у розвитку digital-трейдингу аграрною продукцією в Україні відкритою залишається низка питань: це і забезпечення довіри між контрагентами, і гарантування та страхування поставок, і вихід на зовнішні ринки. Для розвитку онлайн-торгівлі обов'язково потрібна третя сторона, наприклад банк, який зможе гарантувати, що компанія, яка продає свій товар на таких платформах, в один момент не втратить його і багатомільйонна поставка не зірветься. В Україні банківська система лише починає «жити» в аграрному бізнесі, видавати кредити під агропроекти. А страховим компаніям теж ще не надто довіряють середні та малі виробники. Проте ті перші кроки, які робляться сьогодні для розвитку digital-трейдингу в Україні, дадуть змогу в майбутньому стати українському виробнику більш вільним у виборі кінцевого покупця, незважаючи на те, в якій частині світу він буде знаходитися [1].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведений аналіз показує урізноманітнення форм електронної торгівлі продукцією сільського господарства. До

спеціалізованих аграрних маркетплейсів (AGROXY і Tradomatic) долучається торгівля готовими продуктами та напоями у провідних Інтернет-супермаркетах (Rozetka.ua) та універсальних платформах (OLX.ua). На різних майданчиках стабільно займають провідні місця напої та бакалія як товари з найбільшим попитом серед найширшої споживачької аудиторії. Поши-

рюються мобільні додатки OrganicHelper, PROD, Agroportex.Bio. Безумовно, використання усіх зазначених сервісів найближчими роками відіграватиме роль одного з драйверів розвитку електронної торгівлі в Україні, особливо зважаючи на непропорційно високу для emerging markets питому вагу сільського господарства в економіці України.

Список використаних джерел:

1. Зарицька Н. Майбутнє агробізнесу матеріалізується в digital trading. URL : <http://agroconf.org/content/maibutnie-agrobiznesu-materializuietsya-v-digital-trading>
2. Гліненко Л.К., Дайновський Ю.А. Стан і перспективи розвитку електронної торгівлі України. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. № 1. С. 83–102.
3. Петренко К.В. Давидович А.Є. Аналіз розвитку агропродовольчого сектору України. URL : <http://ape.fmm.kpi.ua/article/viewFile/102602/97678>
4. Марусей Т.В. Основні тенденції розвитку ринку електронної комерції в Україні. URL : http://economyandsociety.in.ua/journal/14_ukr/144.pdf
5. Kantar TNS. Рейтинг популярних сайтів та додатків за грудень 2018 р. URL : <https://tns-ua.com/news/rejting-populyarnih-saytiv-ta-dodatkov-za-gruden-2018>
6. AGROXY – Вигідно Продати Урожай. URL : <https://agroxy.com/page/about>
7. В Україні запустили онлайн-платформу для торгівлі агропродукцією TRADOMATIC. URL : <http://a7d.com.ua/novini/40574-v-ukrayin-zapustili-onlayn-platformu-dlya-torgivl-agroprodukcyyu-tradomatic.html>
8. В Україні розробили додаток для торгівлі органічною продукцією. URL : <http://a7d.com.ua/novini/40670-v-ukrayin-dlya-torgivl-organchnoyu-produkcyyu-rozrobili-onlayn-servs.html>
9. Мобільний додаток Black Sea Grain & Oil. URL : <http://www.ukragroconsult.com/uk/vydannya/mobil-dodatok>
10. «Київстар» запустив мобільний додаток m-Agri для малих сільськогосподарських підприємств. URL : <https://superagronom.com/news/4299-kiyivstar-zapustiv-mobilniy-dodatok-m-agri-dlya-malih-silskogospodarskih-pidpriyemstv>
11. OrganicHelper – новий мобільний додаток для органічного землеробства. URL : <https://aggeek.net/ru-blog/organic-helper--novij-mobilnij-dodatok-dlya-organichnogo-zemlerobstva>